

Ang mga Wika at ang mga Institusyon ng mas Mataas na Edukasyon sa Lipunang Pilipino: Saysay, Kasaysayan, at Kinabukasan

PRINCESS FAME PASCUA
GERRILYN SANDOCAL

Ang wika ay *functional*, o may layuning isinasagawa. May wikang kumakatawan sa mga partikular na yugto ng kasaysayan o tradisyon. May wika rin na kinukupkop ng iba't-ibang mga grupo ng tao. Sinisimbolo ng wika ang kapwa positibo at negatibong mukha nito, na ayon sa aspirasyon ng mga taga-loob na nakikinabang sa pagiging bahagi ng komunidad na nagsasalita, gayundin sa mga aspirasyon ng mga nasa labas [taga-labas] ng nasabing komunidad (Brumfit, 2004).

Sa papel na ito, ilalahad kung paano nagiging kasangkapan ang mga Institusyon ng Mas Mataas na Edukasyon (IMME) sa Pilipinas sa pagiging “functional” ng mga partikular na wika; na ang wika ay hindi lamang kasangkapan ng IMME bilang midyum o gabay sa pagtuturo at/ o bilang obheto ng pag-aaral. (Brumfit, 2004). Samaktwid, layunin na ipakita ang saysay ng wika at IMME sa isa't-isa at ng bawat isa sa lipunang Pilipino. May yugto ng kasaysayan kung saan kumikiling ang saysay ng wika sa aspetong ekonomikal o kultural. Ngunit upang higit na maunawaan ang pagkiling na ito, marapat na sipatin ang kapaligiran/ kasaysayan kung saan nakapaloob ang wika.

Iba't-ibang hamon din ang hinarap at haharapin ng wika at IMME. Maaring suriin ang nakaraan bilang pagtukoy sakung paano haharapin ang kinabukasan.

KEYWORDS

Wika Institusyon ng Mas Mataas na Edukasyon

Mas Mataas na Edukasyon

Pilipinas

ANG UST AT ANG WIKA NG COMMON LANGUAGE

Sa mga IMME sa Pilipinas, ang Unibersidad ng Santo Tomas (UST) ang pinakaunang naitatag ng mga Espanyol. Sa kalipunan ng kaunti, malalayo sa isa't-isa at pawang mga pribadong institusyon (Orata, 1956), ang UST ang naging dominanteng IMME sa halos tatlong siglo (Simpson, 1980). Sinasabing hindi napag-iwanan ang mas mataas na edukasyon sa Pilipinas noong panahon ng mga Espanyol, manapa'y masasabing nakahihigit sa pangkalahatang antas ng mas mataas na edukasyon sa Espanya. Isa sa nagpapatibay dito ay ang malaking bilang ng mga Pilipinong mag-aaral na nakapasok sa mga paaralan sa Espanya (Schumacher, 1975).

Samantala, sa panahon pa rin ng pananakop ng mga Espanyol, ang mga ilustrado [mga nagsipagtapos sa UST, atbp. at nakapag-aral sa Espanya] ay isinulong ang pagturo ng wikang Espanyol sa masa upang magkaroon ng common language. Sa hangaring ito, ang mga IMME [dahil sa mga mag-aaral nito] ay nilipos ng suspetsa at pangamba na pag-uusbungan ng rebolusyon. At dahil nga karamihan pa rin sa mga posisyon sa Pilipinas ay nasa kamay ng mga dayuhang propesyonal, ang mga Pilipinong nakapag-aral ay nakasali din sa rebolusyon. Hindi nangyari ang pagkakaroon ng common language" (Alcala, 1999). Gayunpaman, sinasabing ang mas mataas na edukasyon ang responsable sa paglikha ng mga nakapag-aral na minority na nanguna sa masa para magsagawa ng rebelyon at gawing malawakan ang makabayang kilusan at ito ay sa pamamagitan ng paglalagay sa kamay ng mga kabataang mag-aaral ng sandatang hindi iba kundi "wikang Espanyol" (Schumacher, 1975).

ANG UP AT ANG WIKA NG PAMUBLIKONG EDUKASYON

Sinakop ng mga Amerikano ang Pilipinas sa katapusan ng ika-19 na siglo. Kaakibat ng kanilang pananakop ay ang pagbibigay-diin sa edukasyon, ekonomiya, at politika (Orata, 1956). Sa pagtatatag ng Act No. 74 ng 1901 ay inilunsad ang libreng primaryang [pampublikong] edukasyon, kung saan ang ang

instruksyon ay nasa wikang Ingles (Alcala, 1999; Isidro, 1957; Orata, 1956). Nagkaroon din ng mga bagong kolehiyo sa panahong ito kung saan ang karamihan ay itinatag ng mga organisasyon sa ilalim ng pangrelihiyong Amerikano (Cardozier, 1984).

Bukod sa paglalayon sa wikang Ingles ay nilayong maging pambansang wika ng mga Pilipino (Isidro, 1957), nilayon din itong maging wika ng mga Pilipinong propesyonal na pupuno sa mga posisyon sa kolonya (Alcala, 1999) at nang malaon ang Pilipinas ay makapagkaroon ng pagsasariling-pamahalaan (Isidro, 1957). Sa larangan ng pampublikong mas mataas na edukasyon, nagkaroon ng Unibersidad ng Pilipinas (UP) upang tugunan ang mga layuning nabanggit (Alcala, 1999).

ANG MGA DI-SEKTARYANG PRIBADONG IMME AT ANG WIKA NG "OPORTUNIDAD-PANGKABUHAYAN"

Sa ilalim ng pananakop ng mga Amerikano, nagkaroon din ng mga [di-sektaryang] pribadong paaralan. Itinatag ang mga itoupang saluhin ang tumataas na kahingian para sa mas mataas na edukasyon, at, ipanatili ang pambansang pamana at makaiwas sa ganap na Amerikanisasyon ng mga Pilipino (Alcala, 1999) gamit gawa ng pampublikong edukasyon.

Ngunit dahil ang pag-aaral ng wikang Ingles ay kadikit ng pangkabuhayang oportunidad sa kolonya, naging abala pa rin ito para sa mga Pilipino. Maraming mga Pilipino ang nag-iisip na ang edukasyon ay katumbas ng abilidad na gumamitng wikang Ingles. Sapagkat ang mga unang nakapagtapos ng elementarya (na may kaunting kaalaman sa Ingles) ay kagyat na pinahintulutang maging guro (Magsaysay Committee on General Education, 1960). Sa kung saan mang larangan, madaling mamayani ang mga edukadong marunong sa Ingles. Ipinangangalandakan ng mga edukadong ito na Ingles ang susi sa kanilang tagumpay kung kaya't [maraming nag-iisip na] dapat paghusayin pa ang pag-aaral ng Ingles (Almario, w.p.).

Dahil dito, ang mga di-sektaryang pribadong paaralan ay pinagtuunang-pansin ang kursong Edukasyon bagamat sinasabing isa

ito sa “low-cost courses” (Alcala, 1999). Dagdag pa, kinilala rin ang pagtuturo bilang isa sa pinakanirespetong propesyon sa Pilipinas. Kaya naman isa ito sa pinakamabentang negosyo kung saan ang mga tao ay handang magbayad para rito (Orata, 1956) dahil abot-kaya ito ng karamihan ng pamilyang Pilipino at nagbibigay ng oportunidad napangkabuhayan (Alcala, 1999).

Kasama ng Komersyo at Batas, isa sa mga naging epekto nito pagtukoy sa Edukasyon bilang ilan sa “over-crowded” na mga kurso. Samantalang isa sa penomenal na pagbabago sa panahong ito ay ang paglaganap ng pribadong institusyong pang-edukasyon (Isidro, 1957) na naglalako ng kursong ito. Masasabing ang penomenang ito ay isa ring tangka na kontrahin ang ideya na: “ang edukasyon ay makabuluhan lamang para sa mga mayayaman at gitnang uri, habang wala namang kabuluhan sa mga mahihirap na higit na nakararami sa populasyon” (Galdon, 1981).

ANG PUBLIKO’T PRIBADONG IMME AT ANG MGA WIKA/ASIGNATURA NG MGA KURSO

Habang naging positibo ang mga pagbabago para sa mga di-sektaryang pribadong IMME, nagkaroon naman ng Educational Act of 1940 na naglayong bawasan ang bilang ng baitang sa elementarya, na mula 7 ay ginawang 6 na lamang (Isidro, 1957). Gayunpaman, sa aspeto ng wika, itinanghal bilang pambansang wika ang Tagalog (Alfonso, 1985) noong 30 Disyembre 1937 sa bisa ng Executive Order No. 134 (Constantino, w.p.), batay na rin sa Konstitusyong 1935 (Baumgartner, 1977). Sinundan ito ng pagkakaroon ng Presidential Proclamation of 1940 kung saan ang Kagawaran ng Edukasyon ay hinihingi na ang pambansang wika na nakabatay sa Tagalog ay maituro bilang asignatura sa elementarya, sekondarya, at sa lahat ng “teacher-education curriculum,” sa lahat ng eskwelahang publiko at pribado (Constantino, w.p.).

Sa aspeto ng mas mataas na edukasyon, may mga departamento ng wikang Filipino [Tagalog] sa Maynila na mayroong mga major subjects para sa mga kumukuha ng mga kursong Bachelor in Secondary Education (BSE) at Bachelor of Arts (AB). Gayundin, nagkaroon ng Republic Act (RA) No. 343 kung saan hinihingi nito na ituro ang wikang Espanyol sa

sekondaryang antas. Sa mga nasa mas mataas na edukasyon naman, hiningi na magkaroon ng 12 units ng wikang Espanyol ang mga mag-aaral bago makapagtapos. Samantala, doble nito o 24 units ng wikang Espanyol ang kailangan upang makapagtapos ang mga nasa kursong Law, Commerce, Foreign Service, Education, at Liberal Arts batay sa Act No. 1881 (Carson, 1961).

Sa pananakop naman ng mga Hapon noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig, nagkaroon ng mga paaralang “Japanese-sponsored”, kung saan ito ay mayroong bahagyang instruksyon sa Ingles. Kung tutuusin, kaunti ang mga aklat na nasa wikang Ingles noong panahong iyon dahil sa sistematikong pagsira ng mga batayang aklat na naglalaman ng mga Amerikanong ideya at mga simbolo (Isidro, 1957). Dagdag pa napinalitan ang kurikulum pang-edukasyon sa panahong ito upang makaiwas sa kahit anong kanluraning impluwensya (Orata, 1956).

Pagkatapos ng digmaan ay binura rin ang lahat ng bakas ng impluwensyang Hapon sa mga paaralan maging sa iba pang aspeto ng buhay (Orata, 1956). Nagbukas na muli ang mga paaralan at ang mga pribadong kolehiyo’t unibersidad ang pinanggalingan ng 90% ng mga nasa mas mataas na edukasyon (Cardozier, 1984). Ang paggamit ng Ingles, ay hindi na naging ganap (hindi tulad ng bago mag digmaan). Sa sekondaryang antas mula 1946 hanggang 1957, Ingles ang wikang ginagamit sa pagtuturo at mababasa sa mga batayang aklat. Mayroon nang mga klase ng wikang Filipino [Tagalog] at wikang Espanyol (Carson, 1961). Dagdag pa, nagkaroon din ng eksperimentasyon kung saan ginamit ang mga wikang bernakular upang maging midyum ng instruksyon sa mababang baitang. Nagbunga ito ng benepisyo sa mga mag-aaral kaya naman unti-unti ay natanggap ang paggamit ng lokal ng wika. Bagamat mula ikatlong baitang hanggang sa gradwadong antas ay nanatiling Ingles ang midyum ng instruksyon, batayang aklat, at iba pang gamit sa pagtuturo ay nanatiling may puwang pa rin sa pagitan ng mga paaralan at komunidad sapagkat ang mga natututunan ng mga bata sa paaralan ay hindi maibahagi sa komunidad (Isidro, 1957). Isa pa sa naging puna ng Convention of School Superintendents noong 1956 sa kurikulum ng mga mag-aaral ay nasobrahan ito sa mga

kahingiang pangwika habang kulang naman sa agham at matematika. Sa iba pang pagkakasabi, “the college students of the Philippines must perforce to be something of a linguist” (Carson, 1961). Sa kabila ng mga punang ito ay hindi natinag, bagkus, dinagdagan pa ng Kagawaran ng Edukasyon ang mga yunit para sa wikang Espanyol kung saan 24 units na ang pinakamababa para sa mga kursong Bachelor of Arts (BA) at Bachelor of Science (BS) (Carson, 1961). Naisaalang-alang din ang rekomendasyon ng United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) noon pa lang 1949 na: “the national policies requiring schools to teach the National Language, to use English as the primary medium of instruction, to offer Spanish in the high schools, and to permit teachers to use the local dialect to assist them in teaching be continued” (Carson, 1961).

ANG UP AT ANG WIKA NG DIWANG MAKABAYAN

Noong 1959, sa pamamagitan ng Department [of Education] Order No. 7, “Pilipino” ang itinawag sa National Language na batay sa Tagalog--ang wikang opisyal, wikang panturo, at asignatura sa wikang pambansa (Constantino, w.p.). Ayon kay Saniel (1975), karapat-dapat magkaroon ng panibagong oryentasyon sa direksyon ng paggamit ng mga materyal na sariling atin kung noon ay mapapansin ang pagkakaroon ng konsentrasyon sa paggamit ng mga materyal at mga modelo ng pag-aaral buhat sa Amerika. Gayundin, ang pambansang wika ang daluyan ng diwa [makabayan] at kamalayang Pilipino (Tolentino, 2015). Sa pag-igting ng diwang makabayan umuunlad din ang pagkabatid na ang wika ay kultural na midyum, at ang tunay na kulturang Pilipino ay hindi maaring mahulma ng banyagang dila. Sa UP, ang pangangailangan na mabatid ang (noon ay) wikang “Pilipino” (sa paglaon ay magiging “Filipino”) ay kinilala ng College of Arts and Sciences sa simula pa lang ng administrasyon ng presidente ng UP na si Salvador P. Lopez (1969-1975) bagamat ang bilinguwal na lapit sa wika ng pamantasan (Ingles at Filipino). Di nagtagal, sa Araw ng Pagtatapos noong 1970 sinambit sa wikang Pilipino ang panunumpa ng katapatan sa Unibersidad, gayundin ang pagsalin sa wikang Pilipino ng himno ng UP--ang UP Beloved patungong “UP Naming Mahal.”

Sa taong ding ito nilathala ang Philippine Collegian, opisyal na pahayagan ng mga mag-aaral ng UP, sa wikang Pilipino (Abrera, 2009).

Mula taong 1959 hanggang 1973, “Pilipino” ang tawag sa pambansang wika. Ang Pilipino ay Tagalog din sa nilalaman at istruktura at walang wikang Pilipino bago ang 1959 gayundin walang wikang Filipino bago ang 1973. Magkaiba ang Pilipino sa Filipino kahit parehong naging wikang pambansa ang mga ito dahil magkaibang konsepto ang mga ito--ang una ay batay sa iisang wika, at ang ikalawa naman ay base sa iba't ibang mga wika sa Pilipinas, gayundin ang ibang mga wika tulad ng Ingles at Kastila. Higit na mahalagang tandaan ang dahilan kung bakit pinalitan ang unang letra ng salitang Pilipino sa “Filipino” simula 1973. Una, hindi nabigyan ng pagkakataon ang mga di-Tagalog na maging bahagi ng pagpapayaman at pagpapaunlad ng Pilipino. Ikalawa, naging suliranin ang matagal na pamamayani ng Tagalog. Halimbawa, sa paghahanap ng trabaho, mas unang kukunin ang nagsasalita ng Tagalog kaysa ang di-Tagalog. Ikatlo, ang letrang “F” ay hindi kinakailangang mula sa Ingles o Kastila, bagkus ito ay simbolo [at gamit] ng ibang wika sa Pilipinas gaya ng Ibanag, Bilaan, Manobo, at iba pa (Constantino, w.p.). Ditonaibatay ang Filipino sa mga wikang katutubo ng Pilipinas para mabilis na tanggapin din ng ibang rehiyon (Almario, w.p.).

Noong 1989, ang administrasyon ng UP sa ilalim ni Jose V. Abueva (1987-1993) ay nagpanukala na ang Filipino ay gawing nag-iisang midyum ng instruksyon sa antas-kolehiyo (Kintanar, 1991). Sinusugan pa ito ng mga sumunod na administrasyon, partikular ni Emil Q. Javier (1993-1999), kung saan ang Filipino ay ginamit hindi lang bilang midyum ng instruksyon kundi maging ng opisyal na komunikasyon. Dagdag pa, itinatag sa kanyang panahon ang Sentro ng Wikang Filipino (SWF) at ang opisinang ito ng UP ay malaong nakapaglimbag ng UP Diksyunaryong Filipino noong 1999 (Abrera, 2009).

ANG MGA IMME AT ANG WIKA NG GLOBALISASYON

Mula taong 2000, ang UNESCO ay nagdeklara ng International Mother Language Day upang itaguyod ang paggamit ng katutubong wika

at upang kilalanin ito bilang puso ng lipunan, ekonomiya, at kultura. Ang 2008 ay itinalaga ng parehong organisasyon bilang International Year of Languages na may mensahe na ang kalahati ng kabuuang wika sa mundo ay nanganganib mawala dahil sa globalisasyon (Abrera, 2009) na kaakibat ay ang “pagiging agresibo” ng wikang Ingles (Constantino sa Santos, 2009).

Sa Pilipinas, masasabing hindi pa huli ang lahat para sa wikang Filipino. Sa pamamagitan ng Commission on Higher Education (CHED), isang ahensya ng gobyerno na sinisigurong responsable sa pagtatakda ng mga layunin at pamantayan para sa mas mataas na edukasyon sa Pilipinas simula 1984 (Alcala, 1999), inilabas ang CHED Memorandum Order (CMO) No. 20 noong 2013 na nagbibigay-diin sa mahalagang papel na ginagampanan ng wika sa edukasyon gayundin ang papel ng edukasyon upang mapaunlad ang wika (hal. intelektwalisasyon ng wikang Filipino sa pamamagitan ng paggamit nito sa mga diskursong akademiko). Upang mapaunlad, ang Filipino ay hindi lamang dapat ituro bilang asignatura bagkus dapat gamitin sa paraang pasulat at pasalita sa akademya. Hinihimok din ang bawat propesor, nagtuturo man ng GE o major subjects, na magkaroon ng kontribusyon sa intelektwalisasyon ng pambansang wika. Nababatid ng CHED na ang prosesong ito ay hindi magiging mabilis, bagkus magiging dahan-dahan lamang sa pagsasaalang-alang sa iba't-ibang salik na may kaugnayan sa pagpapalit ng wika bilang medyum ng instruksyon. Bukod pa rito, upang balansehin ang nakasaad sa Konstitusyon ukol sa pambansang wika at kalayaang-akademiko, ang Komisyon ay nagmungkahi rin ng lapit kung saan ang mga materyales para sa pagtuturo ay parehong nasa wikang Filipino at Ingles.

PAGSUSURI AT KONKLUSYON

Sa panahon ng mga Espanyol, ang wikang Espanyol ay kasangkapan ng mga pribadong IMME, kung saan pinagunahan ito ng UST, bilang midyum ng pagtuturo. Bagamat wikang banyaga, kinupkop ito ng grupo ng mga ilustrado o ng mga taga-loob na nakinabang (sa aspeto ng edukasyon) sa pagiging bahagi ng komunidad na nagsasalita ng wikang Espanyol. Sa kapakinabangang iyon, aspirasyon

ng mga ilustrado na ituro rin sa masa ang wikang Espanyol para magkaroon ng “common language” (Alcala, 1999). Samantala, batay sa reaksyon ng mga mananakop at ang mga IMME, sa pamamagitan ng mga estudyante nito na malao’y naging ilustrado, ay naging kasangkapan sa pagtataguyod ng “common language.”

Sa panahon ng mga Amerikano, ang wikang Ingles ay kasangkapan ng mga pampublikong IMME, pangunahin ng UP, bilang midyum ng pagtuturo. Ang mga Amerikano mismo ang naghangad na gawin ang Ingles na pambansang wika (higit pa sa “common language”) at gawing kasangkapan sa pagtupad ng hangaring ito ang mga pampublikong IMME, pangunahin ang UP. Kaya hindi nagtagal at nagkaroon ng mga di-sektaryang pribadong IMME. Tagalabas man ng komunidad ng pampublikong edukasyon (ngunit hindi sa komunidad ng mga nagsasalita ng wikang Ingles), aspirasyon ng pag-iral ng mga di-sektaryang pribadong IMME na kontrahin ang elitisasyon ng edukasyon sa paraang maakses din ang edukasyon ng mga mahihirap/ mas maraming populasyon--ang talagang “pampublikong” edukasyon.

Sa panahon ng Commonwealth (mula 1935) at maging sa pagsisimula ng Ikatlong Republika (mula 1946), ang wikang Ingles ay nanatiling kasangkapan ng mga publiko at gayun na din ng pribadong IMME bilang midyum ng pagtuturo. Samantala, ang Tagalog at Espanyol ay naging mga asignatura o naging kasangkapan naman ng IMME bilang obheto ng pag-aaral. Ang pagpasok sa kurikulum ng wikang Tagalog ay kinupkop/ sinuportahan ng mga IMME sa Maynila (Carson, 1961) bilang bahagi ito ng Katagalugan. Higit pa dito, masasabing ito ang unang konkretong hakbang para sa kaganapan ng dati nang aspirasyon at/ o tinangkang “makabayang kilusan” (Schumacher, 1975), “pag-iwas sa Amerikanisasyon” (Alcala, 1999) o “pag-iwas sa kahit anong kanluraning impluwensya” (Orata, 1956), at “paggamit ng mga materyal na sariling atin” (Saniel, 1975). Bukod sa mga IMME sa Maynila, maaring sabihing aspirasyon din ito ng mga nasa labas ng komunidad ng mga nagsasalita ng wikang Espanyol o Ingles sa mahabang panahon.

Pagsapit ng 1959, ang wikang Pilipino

(nakabatay sa Tagalog) ay naging kasangkapan na din ng mga IMME bilang midyum ng pagtuturo (kasama ng wikang Ingles) bukod pa bilang obheto ng pag-aaral. Hindi malayong sinuportahan din ng mga IMME sa Maynila maging sa Katagalugan ang wikang Pilipino bilang isa sa midyum ng pagtuturo. Ngunit masasabing una sa mga IMME ang UP na nakagawa pa nga ng ilang hakbang gaya ng magsalin ng kanilang panunumpa, awit, at pahayagan sa wikang Pilipino. Kahit sa pagiging Filipino (ng wikang Pilipino) ay nakasuporta pa rin ang UP at ginawa itong midyum ng pagtuturo at opisyal na komunikasyon; nagtatag ng Sentro ng Wikang Filipino na naglimbag ng UP Diksyunaryong Filipino (Abrera, 2009). Maaaring sabihin na ang wikang Filipino ay aspirasyon din ng mga nasa labas ng komunidad ng mga nagsasalita ng wikang Espanyol, Ingles, at Tagalog sa mahabang panahon. Samantala, para sa loob ng komunidad na nagsasalita ng wikang Espanyol, Ingles, at Tagalog ay maaring sabihing ito ay isang inklusibong wika).

Naipakita rin sa papel na ito na ang wika ay “functional” sa paraang ekonomikal, lalo na sa panahon ng mga mananakop (Espanyol at Amerikano). Ang edukasyon, partikular ang pagkokolehiyo (Perlman, 1978), ay inaasahang makakapagpaahon sa kahirapan (Chao, 2012). Gayunpaman, magkaiba ang naging sitwasyon sa panahon ng Espanyol at Amerikano. Sa panahon ng mga Espanyol, nadismaya ang mga Pilipinong nakapag-aral (at nakapagsasalita ng Espanyol), sapagkat ang mga posisyon sa kolonya ay nanatiling nasa mga di-Pilipinong propesyonal. Hindi nabigyan ng pagkakataon sa posisyon ang mga marami sa mga Pilipinong nakapag-aral. Samantala sa panahon ng mga Amerikano, pinlano ng mga mananakop, sa pamamagitan ng mga pampublikong paaralan, na magkaroon ng mga Pilipinong propesyonal na pupuno sa mga posisyon sa kolonya sa kondisyong magsasalita ang mga ito ng wikang Ingles. Pinatunayan ito nang ang mga may kaunting nalalaman sa Ingles ay kagyat na ginawang guro (Magsaysay Committee on General Education, 1960). Marami sa mga Pilipino ang nahimok na kumuha ng kursong Edukasyon dahil sa kaakibat nitong oportunidad-pangkabuhayan (Alcala, 1999). Para naman sa mga di-sektaryang IMME na naglako ng nasabing kurso, ito ay naging

mabentang negosyo (Orata, 1956).

Makikita rin sa papel na ito na ang wika ay “functional” sa paraang kultural, lalo sa panahon ng pamumunong Pilipino (Commonwealth, Ikatlong Republika). Ang wika ay buhay na katibayan ng kultura (Lumbera, 2003). Kung sa mga nakaraan ang wikang pambansa ay wikang banyaga (Ingles), mula sa panahon ng Commonwealth ang wikang pambansa ay wikang katutubo (Tagalog) na. Kaakibat nito ang unti-unting pagpasok ng wikang Tagalog sa edukasyon (bilang obheto ng pag-aaral at malao’y midyum ng pagtuturo) na agad namang nasuportahan. Makikita rin kung paano nagbagong-diwa ang UP (mula sa pagiging kasangkapan sa pagtataguyod ng Ingles) patungo sa makabayang diwa (pagtataguyod ng Pilipino/ Filipino). Nagbagong-diwa rin ang UNESCO mula sa pagrerekomenda noong 1949 na gamiting midyum ng pagtuturo ang Ingles (Carson, 1961) patungong pagtataguyod noong 2000 ng paggamit ng katutubong wika (Abrera, 2009).

Bilang panghuli, ang globalisasyon ay nagpapatuloy gayundin ang “pagiging agresibo ng Ingles (Constantino sa Santos, 2009). Dahil dito, ito ay banta lalo na sa kinabukasan ng wikang Filipino. Sa gitna ng globalisasyon, patuloy ang CHED sa pagbibigay-diin sa mahalagang papel na ginagampanan ng wikang Filipino sa IMME (bilang midyum ng pagtuturo) gayundin ang papel ng IMME upang mapaunlad ang wikang Filipino (bilang wika ng intelektwalisasyon). Bagamat naalis ang asignaturang Filipino sa kurikulum ng kolehiyo (Benildean Press Corps, 2019) o IMME bilang obheto ng pag-aaral, ayon kay Lumbera, “hindi kinakailangan magbunga ang globalisasyon ng panibagong pagkaalipin para sa sambayanan.” Katunayan, nariyan ang “Filipinisasyon” ng kulturang dayuhan na pumapasok sa bansa (hal. pagsasalin sa wikang Filipino ng mga telenobelang Koreano, bersyong Pinoy ng mga programang banyaga gaya ng Survivor at Big Brother, atbp) (Santos, 2009). Bukod sa Filipinisasyon ng kulturang dayuhan, umaasang magkakaroon pa ng ikutang pangyayari sa malapit hinaharap upang ang Filipino ay matupad na maging wikang ng intelektwalisasyon, gayundin patuloy na maging “functional” sa iba’t-ibang aspeto.

PILING SANGGUNIAN

- Abbrera, Bernadette L (2009). "A Vision for the Future: Recapturing the Sense of National Purpose" in Ferdinand C. Llanes, *UP in the Time of People Power (1983-2005): A Centennial Publication*. Diliman, Quezon City: UP Press.
- Alcala, Angel C (1999), "Higher Education in the Philippines," *Philippine Studies*, Vol. 47 No.1 (First Quarter), 114-128.
- Alfonso, Oscar M (ed) (1985). *University of the Philippines: The First 75 Years (1908-1983)*. Quezon City: University of the Philippines Press.
- Almario, Virgilio S (w.p.), "Filipino ang Filipino," sa *Mga Babasahin sa Komunikasyon I*, mga pahina 17-26.
- Baumgartner, Joseph (1977), "The National Language, Bilingualism, and Literacy: Some questions on the current policy," *Philippine Quarterly of Culture and Society*, 5, 266-269.
- Benildean Press Corps (2019), "Pagtanggap ng Korte Suprema sa Panitikan at Filipino sa kolehiyo pinal na," Naakses sa <https://thebenildean.org/2019/05/pagtanggap-ng-korte-suprema-sa-panitikan-at-filipino-sa-kolehiyo-pinal-na/> noong 18 Setyembre 2021.
- Brumfit, Christopher (2004), "Language and Higher Education: Two current challenges," *Arts and Humanities in Higher Education*, Vol 3 (2), 163-173.
- Cardozier, V R (1984), "Public Higher Education in the Philippines," *International Review of Education*, Vol 30 No 2, 193-198.
- Carson, Arthur L (1961). *Higher Education in the Philippines*. US Department of Health Education and Welfare.
- Chao, Roger Jr (2012), "Democracy, Decentralization and Higher Education: The Philippine Case," *Asia-Pacific Social Science Review* 12:1, 31-44.
- Constantino, Pamela C (w.p.), "Tagalog/ Filipino/ Filipino: Mag Pagkakaiba Ba?"
- Galdon, Joseph A (1981), "A General Education Program for Filipino Students," *Philippine Studies*, Vol. 29 No.1 (First Quarter), 111-114.
- Isidro, Antonio (1957), "Philippine Education: Social Reconstruction through the Schools," *The Phi Delta Kappan*, Vol. 39 No. 3, 119-123.
- Kintanar, Thelma B (1991). "At the Heart of the University: The Liberal Arts Tradition," in Belinda A. Aquino (ed), *The University Experience: Essays on the 82nd Anniversary of the University of the Philippines*. Diliman, Quezon City: UP Press.
- Lumbera, Bienvenido (2003), "Ang Wikang Filipino at ang Banta ng Globalisasyon," *Bulatlat*, Vol. 3 No. 7.
- Orata, Pedro T (1956), "Philippine Education Today," *International Review of Education*, Vol 2 No. 2, 150-173.
- *Perlman, Daniel H (1978), "Higher Education in the Philippines: An Overview and Current Problems," *Peabody Journal of Education*, Vol 55 No 2, 119-126.
- Saniel, Josefa M (1975), "Ang pag-aaral ng Isang Area: Isang Pagtatampok ng Multi-disiplinaryong Pamamaraan sa Pag-aaral ng mga Agham-Panlipunan," *Dyornal ng Malawakang Edukasyon (General Education Journal)*, Vol 27-28, 388-403.
- Santos, Tomas U (2009), "Globalisasyon at ang wikang Filipino," Naakses sa https://varsitarian.net/news/20090830/globalisasyon_at_ang_wikang_filipino noong 18 Setyembre 2021.
- Simpson, Renate (1980), "Higher Education in the Philippines under the Spanish," *Journal of Asian History*, Vol 14 No 1, 1-46.
- Schumacher, John N (1975), "Philippine Higher Education and the Origins of Nationalism," *Philippine Studies*, Vol 23, No. 1/ 2 (First and Second Quarters), 53-65.
- "Statement of the Commission on Higher Education on Filipino and the Revised General Education Curriculum," (CMO No. 20, Series of 2013).
- Toward the General Education in the Philippines: Report of the Magsaysay Committee on General Education (1960). Manila.
- Tolentino, Rolando (2015), "Wika at Diwang Filipino sa Media at Komunikasyon sa UP," *Daluyan: Journal ng Wikang Filipino*, 168-175.